Til Retsudvalget

Det var meget positivt, at Skatteministeren 29. februar bemærkede, at regeringen er åben for at drøfte initiativer i forhold til dømtes gæld. Dette er for nyligt blevet fulgt op af Justitsministeren, der d. 5. nov. 2020 i forbindelse med spørgsmål om pålæggelsen af sagsomkostninger i straffesager satte fokus på den betænkning fra 2014, som behandler netop dette emne, og Justitsministeren tilmed bemærker, at han finder det 'relevant at overveje udvalgets anbefalinger med henblik på at fremme resocialiseringen og hjælpe motiverede domfældte videre' (Spørgsmål nr. 20, af 7. oktober 2020 fra Folketingets Retsudvalg til justitsministeren).

Jeg har i mange år forsket i virkningerne ved at pålægge sagsomkostninger i straffesager. Min ph.d. afhandling *Løsladt og gældsat* fra 2013 indgik således også i betænkningsarbejdet fra 2014. I næste uge bliver antologien *Sagsomkostninger i straffesager – ny viden om et gammelt problem* publiceret. Denne samler den nyeste viden om sagsomkostninger i straffesager - både ud fra et retligt, samfundsøkonomisk og resocialiserende perspektiv. Antologien taler direkte ind i Skatteministeriets bekymring om, at dømtes gæld fra sagsomkostninger i straffesager vokser markant samt Justitsministerens ønske om at fremme resocialiseringen ved at hjælpe motiverede domfældte videre, og lade betænkningen indgå i de kommende overvejelser på resocialiseringsområdet.

I forbindelse med udgivelsen bringer Berlingske ligeledes en kronik om problemstillingen.

Hermed fremsendes information om nyt studie: Sagsomkostninger i straffesager - ny viden om et gammelt problem.

Studiet kan downloades her: https://vbn.aau.dk/da/projects/sagsomkostninger-i-straffesager-ny-viden-om-et-gammelt-problem

Et resumé er ligeledes tilgængeligt på siden.

Pressemeddelelsen fremgår af denne mail (under signatur).

Se også kronikken 'Sagsomkostninger fra straffesager er rene fantasimilliarder i statsbudgettet', der bygger på studiet i Berlingske d. 23/11/2020: https://www.berlingske.dk/kronikker/sagsomkostninger-fra-straffesager-er-rene-fantasimilliarder-i

Spørgsmål til studiet kan stilles direkte til undertegnede.

Bedste hilsner

Annette Olesen
Lektor, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde
Studienævnsformand, Kandidatuddannelsen i Kriminologi

T: (+45) 3025 0541 | Email:aol@socsci.aau.dk | Web**Fejl! Linkreferencen er ugyldig.**
Aalborg Universitet | Fibigerstræde 13 | 9220 Aalborg Ø |

NYT STUDIE: STRAFFEDES GÆLD FRA SAGSOMKOSTNINGER HAR KURS MOD FARETRUENDE HØJDER

Over de næste ti år vil gælden fra sagsomkostninger i straffesager stige fra 4,4 mia. kroner til rekordhøje 13 mia. – en stigning på 300 pct. Det er en af de problemstillinger, der bliver behandlet i et nyt studie om de individuelle og samfundsmæssige konsekvenser af sagsomkostninger i straffesager.

Gæld fra sagsomkostninger i straffesager må betragtes som et samfundsproblem og ikke kun et individuelt problem, da størstedelen af skyldnerne er uden betalingsevne. Det er en af de væsentlige konklusioner i et studie fra kriminologer og kriminologistuderende på Aalborg Universitet.
Bestemmelserne for sagsomkostninger i straffesager udfordrer retssikkerheden og det resocialiserende arbejde. Det er derfor tid til at få lavet en betalingsmodel, som er ansvarlig, vurderer forfatterne.

Kriminalitetsfremmende praksis forpurrer resocialiseringen
- Jeg har forsket i dette område de sidste ti år, og jeg må konstatere, at gælden fra sagsomkostninger i straffesager fastholder mange i et liv uden incitament til at uddanne sig eller søge officiel beskæftigelse, siger Annette Olesen, der er lektor i kriminologi på Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet.

- Siden 2017 er der blevet tilskrevet årlige renter på sagsomkostninger i straffesager, hvilket blot har gjort incitamentet til et kriminalitetsfrit liv endnu mindre. Ved at pålægge sagsomkostninger skubber vi dem fra os, som gerne vil bidrage aktivt til samfundet. De, der fortsætter deres kriminelle tilværelse, bliver ikke 'straffet' af gælden fra sagsomkostninger, for de bidrager alligevel ikke til samfundet. Vi har altså som samfund fået indrettet os på en måde, hvor vejen ud af kriminalitet bliver umådelig svær og uoverskuelig, uddyber Annette Olesen.

Vilkårlighed truer retssikkerheden
Udover at sagsomkostninger i straffesager virker kriminalitetsfremmende, viser det nye studie, at retspraksis på området er bekymrende. Der er ingen gennemsigtighed med, hvordan den straffede får pålagt, opgjort og eftergivet sagsomkostninger i straffesager, derimod lader praksis til at være præget af vilkårlighed, hvilket strider mod retssikkerheden.

- Jeg har igennem årene set flere politiske initiativer, der havde til hensigt at gentænke den nuværende ordning for pålæg og eftergivelse af sagsomkostninger i straffesager, men det er endnu ikke sket, siger Annette Olesen.

- Heldigvis har den nuværende justitsminister, Nick Hækkerup, for nylig påpeget, at han er bekendt med problemstillingen og finder det relevant at overveje den betænkning fra 2014, der findes på området. Det er kærkomment, for aldrig har konsekvenserne af at pålægge straffede at betale sagsomkostninger i straffesager været så omfattende og indgribende, for individet som for samfundet.

Bekymringspunkter:

- Gælden fra sagsomkostninger i straffesager er for mange ubetalelig. 72 pct. af skyldnerne vurderes af Gældsstyrelsen til at være uden betalingsevne. Disse står registreret for 80 pct. af gælden.
- Rentetilskrivningen på gæld fra sagsomkostninger i straffesager gør det sværere at blive gældfri, da renterne begrænser mulighederne for at afdrage på gældens hovedstol.
- Der foreligger en formel, men ikke reel mulighed for at få gæld fra sagsomkostninger i straffesager eftergivet eller gældssaneret.
- Sagsomkostninger i straffesager underminerer mulighederne for at blive resocialiseret.
- Gæld til sagsomkostninger i straffesager er særlig udfordrende for dem, der ønsker at leve et kriminalitetsfrit liv, og fastholder mange straffede i deres kriminelle løbebane.
- Der er generelt manglende kendskab til, hvilke udgifter der medregnes som sagsomkostninger i straffesager.
- Økonomiske overvejelser grundet pålæggelsen af sagsomkostninger kan påvirke de tiltaltes tilgang til deres straffesag.

Særligt om de retssikkerhedsmæssige udfordringer:
I modsætning til sager i civilretten bliver opgørelse og pålæggelse af sagsomkostninger som udgangspunkt ikke underkastet en juridisk vurdering og en domstolsprøvelse i strafferetten. Derfor mangler de centrale faggrupper, der har et indgående kendskab til straffeprocessen et fuldt overblik over, hvad sagsomkostninger (foruden forsvarssalær) udgør, og hvordan de udregnes. Politiet står samtidig som udgangspunkt alene med ansvaret for at vurdere, hvad der kan betegnes som en sagsomkostning (foruden forsvarssalær).

Justitsminister Nick Hækkerup har d. 5. nov. 2020 i forbindelse med spørgsmål om pålæggelsen af sagsomkostninger i straffesager sat fokus på betænkningen fra 2014 om dette emne og påpeget, at han finder det 'relevant at overveje udvalgets anbefalinger med henblik på at fremme resocialiseringen og hjælpe motiverede domfældte videre'. I betænkningen bliver det anbefalet at indføre en såkaldt *betalingsevnemodel*, hvor domfældte *uden* betalingsevne fremover ikke vil få opkrævet pålagte sagsomkostninger. Tilbagebetalingen vil kun kunne beløbe sig til dét, den dømte kan afvikle i løbet af to år.

Studiet *Sagsomkostninger i straffesager – ny viden om et gammelt problem* kan downloades her:
https://vbn.aau.dk/da/projects/sagsomkostninger-i-straffesager-ny-viden-om-et-gammelt-problem

For spørgsmål og yderligere info, kontakt:
Annette Olesen, lektor, Aalborg Universitet, aol@socsci.aau.dk, tlf. 30 25 05 41